

پرسش و پاسخ

با کاوشگران تاریخ و دانشوران معرفت

◇ یکی از خوانندگان محترم فصلنامه و بازدیدکنندگان پایگاه اینترنتی «بنیاد تاریخ پژوهی ایران معاصر» به نام خانم فرزانه شریف از ما سؤال کردند که آیا «فداییان اسلام» تأثیری در ملی شدن صنعت نفت داشتند؟

✍ به استحضار این خواهر پژوهشگر می‌رسانیم که به طور کلی جنبش‌های اجتماعی را که آرمان مخالف با نظم موجود و برقراری یک نظم مطلوب دارند، باید از دو زاویه مورد تجزیه و تحلیل قرار داد:

- زاویه اول؛ تلاش برای فروپاشی نظم کهنه و قدیمی

- زاویه دوم؛ تلاش برای پایه‌ریزی یک نظم کارآمد و مطلوب

در تلاش برای فروپاشی نظم کهنه و پوسیده عموماً امکان دارد جریان‌ها، گروه‌ها و افراد زیادی با انگیزه‌ها، آرمان‌ها و عقاید متفاوت حضور داشته باشند، زیرا هدف اساسی و اصلی در این مرحله آن است که نوعی وفاق اجتماعی برای مقابله با نظم موجود ایجاد شود. همان‌طوری که در انقلاب اسلامی نیز جریان‌های مختلفی با انگیزه‌های متفاوت خواستار سرنگونی یا اصلاحات در نظام پادشاهی بودند. بنابراین، در جنبش‌های اجتماعی و انقلابی در این مرحله به ندرت اختلاف بروز می‌کند، زیرا همه می‌خواهند نظم موجود از هم پاشیده شود. اختلافات، درگیری‌ها، انکار کردن‌ها در میان جنبش‌ها عموماً در مرحله پایه‌ریزی نظم مطلوب ایجاد می‌شود، زیرا در این مرحله هر کسی تلاش می‌کند خود را وارث جنبش قلمداد کند و عقاید خود را حاکم گرداند و نظم جدید را بر اساس آن پایه‌ریزی کند، بنابراین اختلاف در جنبش‌های اجتماعی عموماً وقتی به وجود می‌آید که نظم موجود از هم پاشیده شود و قرار باشد نظم مطلوب ایجاد گردد.

مطالعه جنبش‌های اجتماعی در تاریخ معاصر ایران و جهان نشان می‌دهد که اغلب آنها در پایه‌ریزی نظام جدید دچار اختلاف‌های خانمان‌براندازی شدند.

مقدمه مذکور به این دلیل آورده شد که نشان دهیم حضور و غیاب افراد و جریان‌ها در جنبش‌های اجتماعی تابع چه محاسباتی است و چرا به ناگهان با وجودی که اسناد قابل توجهی از حضور یک جریان یا فرد در یک جنبش هست، اثرگذاری آنها مورد انکار قرار می‌گیرد؟ دانستیم که علت اصلی آن است که انقلابی بودن و مبارز بودن را صرفاً با حضور در مرحله فروپاشی نظم کهنه محاسبه نمی‌کنند، بلکه در ایجاد نظم مطلوب نیز باید این حضور ملموس باشد. اگر فعالیت‌های «فداییان اسلام» را از این زاویه در جنبش ملی شدن صنعت نفت نگاه کنیم، باید گفت که فداییان اسلام هم در مرحله انکار نظم موجود در خصوص بهره‌گیری از سرمایه ملی نفت توسط انگلیس و نظام پادشاهی و هم در مرحله پایه‌ریزی قانون ملی شدن صنعت نفت حضوری مؤثر و فعال داشته‌اند. اکنون دلایل خود و منابع آن را به شرح زیر تقدیم می‌کنیم:

۱. اغلب منابع تاریخ معاصر به این حقیقت اعتراف می‌کنند که اقدامات فداییان اسلام در اعدام انقلابی عبدالحسین هژیر، وزیر دربار شاهنشاهی و نخست‌وزیر پیشین، در ۱۳ آبان ۱۳۲۸ در شتاب جنبش ملی شدن صنعت نفت و همچنین اعدام انقلابی سپهبد رزم‌آرا، یکی از موانع مهم ملی شدن صنعت نفت و مغز متفکر نظام شاهنشاهی، در ۱۶ اسفند ۱۳۲۹ در تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت تأثیر بی‌چون و چرایی داشته است.^۱

۲. منابعی که در زیر آورده شد عموماً منابعی است که توسط مخالفان جناح مذهبی جنبش ملی شدن صنعت نفت به نگارش درآمده است ولی اذعان دارند که حرکت فداییان در از میان برداشتن یکی از مخالفان اصلی ملی شدن صنعت نفت آن‌چنان وحشتی ایجاد کرد که هشت روز پس از کشته شدن رزم‌آرا به دست فداییان اسلام، قانون ملی شدن را تصویب کرد.

۳. این شتاب در تصویب قانون در حالی اتفاق افتاد که قبل از آن در زمان رأی دادن به رزم‌آرا از ترس انحلال مجلس توسط شاه، در روز رأی‌گیری در ۲۹/۴/۵ با عده حاضر ۱۰۴ نفر رأی مثبت به او دادند ولی همین مجلس هشت روز پس از اعدام انقلابی رزم‌آرا لایحه ملی شدن نفت را به اتفاق آرا تصویب کرد. چه کسی می‌تواند تأثیر فداییان اسلام را در ملی شدن صنعت نفت انکار کند؟^۲

۴. فداییان اسلام بیانیه‌ای دارند تحت عنوان الاسلام یعلوا و لایعلی علیه (اسلام برتر از همه چیز و هیچ چیز برتر از اسلام نیست) این اثر منشور حکومت اسلامی فداییان اسلام است که در آبان ۱۳۲۹ نوشته و منتشر شده است. در صفحه ۱۶۴ این بیانیه آمده است که نفت ایران

۱. برای مطالعه نک: فخرالدین عظیمی، بحران دموکراسی در ایران ۱۳۲۰-۱۳۳۲، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی و بیژن نوذری (تهران: البرز، ۱۳۷۴)، ص ۳۲۲ - ۳۰۲؛ محمدعلی همایون کاتوزیان، مصدق و مبارزه برای قدرت در ایران، ترجمه فرزانه طاهری (تهران: مرکز، ۱۳۷۲)، ص ۱۱۷ - ۱۰۰؛ غلامرضا نجاتی، جنبش ملی شدن صنعت نفت ایران (تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۶۵)، ص ۱۲۱ - ۹۴.

۲. نک: سید حسین خوش‌نیت، اندیشه‌ها، مبارزات و شهادت سید مجتبی نواب صفوی (تهران: منشور برادری، ۱۳۶۰).

سرمایه مسلم ملت مسلمان ایران و فرزندان اسلام و ایران است، هیچ کس را حق هیچ‌گونه نظر و رأی و تصرفی در سرمایه دیگری مطابق هیچ قانون و منطقی نیست، ملت ایران بایستی نفت و هر سرمایه دیگر خود را در هر کجای ایران غرب و شرق و جنوب و شمال و در هر نقطه از نقاط و طننش ایران ... به بازوی توانای خود به یاری خدای توانا استخراج و تصفیه کند و ... در حقیقت فداییان اسلام در این بیانیه نه فقط پیشنهاد ملی شدن نفت، بلکه پیشنهاد ملی شدن تمام سرمایه‌های مردم ایران را دادند.

۵. کسانی که تاریخ ملی شدن نفت را مطالعه کرده‌اند می‌دانند که پیشنهاد ملی شدن صنعت نفت از سوی دکتر مصدق در جلسه بیست و دوم کمیسیون نفت مجلس شورای ملی در ۴ آذر ۱۳۲۹ ارائه گردید در حالی که قبل از آن به صورت رسمی آیت‌الله کاشانی در سال ۱۳۲۷ و همچنین در پیام خرداد ۱۳۲۹ که توسط خود دکتر مصدق در مجلس قرائت شد مسئله ملی شدن صنعت نفت را تأکید کرد و دیدیم که در منشور حکومت اسلامی فداییان اسلام در آبان ۱۳۲۹ یعنی قبل از پیشنهاد مصدق مورد تأکید قرار گرفت. بنابراین اسناد، نمی‌توان حضور اثرگذار فداییان اسلام را در ملی شدن صنعت نفت در هیچ مرحله‌ای نادیده گرفت.^۱

امیدواریم شما و همه حقیقت‌پژوهان، تاریخ را با تأمل، تفکر و مدلل مطالعه کنند و چراغ راه آینده خود قرار دهند. مخصوصاً تاریخ معاصر ایران که مورد دست‌اندازی‌های جریان‌های مختلف غربگرایی و سکولار قرار گرفته است و شناختن سره از ناسره و خدمتگزاران و خیانتکاران در آن بسیار دشوار است. کامیاب باشید.

حماسه عاشورا در غزه

آتش و خون در شهر مقاوم غزه دل هر انسان را که از انسانیت تهی نگردیده باشد به درد می آورد و روح و روان انسان ها را به سختی می آزند.

در آخرین لحظاتی که این فصلنامه در زیر چاپ قرار داشت، اخبار خونبار و جانکاه حمله به غزه رسید و ما را بر آن داشت که به عنوان همدردی با آن عزیزانی که در زیر بمب و آتش و خاک و خون مقاومت می کنند، چند سطری بنگاریم و با حجت الاسلام دکتر سید حمید روحانی گفتگویی کوتاه و گذرا داشته باشیم و یاد شهیدان غزه و دیگر شهدای فلسطین، لبنان، عراق، عربستان، افغانستان و دیگر شهدای جهان اسلامی را گرامی بداریم.

خبرنگار

حمله صهیونیست‌ها به غزه را در این روزها چگونه ارزیابی می‌کنید؟

◀ فرارسیدن ماه عزیز محرم، ماه پیروزی خون بر شمشیر و فاجعه خونین غزه را به پیشگاه مقدس حضرت ولیعصر امام زمان عجل‌الله تعالی فرجه‌الشریف، مقام معظم رهبری، ملت قهرمان پرور ایران و دیگر ملت‌های مسلمان و آزادیخواه جهان، به ویژه ملت نستوه فلسطین تسلیت می‌گویم. اعظم الله اجورنا و اجورکم.

یورش وحشیانه و ددمنشانه صهیونیست‌های خونخوار به غزه نشان از وحشت، ورشکستگی و نومیدی شدیدی دارد که از خروش و خیزش نیروهای انقلابی و حزب اللهی فلسطین و منطقه سرپای وجود صهیونیست‌ها و اربابانشان را فرا گرفته و ناقوس مرگ آنان را به صدا درآورده است. استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌المللی به درستی دریافته‌اند که مردم بی‌پناه فلسطین و دیگر آزادیخواهان منطقه با الهام از انقلاب اسلامی ایران راه پیروزی را به دست آورده‌اند و با سلاح ایمان و ایثار و مقاومت در راه آزادی سرزمین‌های اشغالی و استعمارزده خود به پاخاسته‌اند و دیری نباید که تومار جهنمی رژیم پویشالی و خون پایه صهیونیست‌ها در فلسطین و جهانخواران را در منطقه خاورمیانه در هم پیچند و سرزمین مقدس فلسطین را رهایی بخشند و استکبار جهانی و در راس آن شیطان بزرگ را از منطقه خاور میانه و دیگر مناطق جهان بیرون برانند، همانگونه که از ایران بیرون راندند. از این رو، امروز صهیونیست‌ها مانند غریقی می‌مانند که برای نجات خود به هر خار و خسی چنگ می‌زنند و دیوانه‌وار خون می‌ریزند و حمله می‌کنند، هرچند می‌دانند که این وحشیگری‌ها و خون‌ریزی‌ها در واقع حرکات مذبحخانه است و نمی‌تواند آنان را از نابودی حتمی نجات بخشد. این واقعیت را امام خمینی(س) سالیان درازی پیش از این نوید دادند:

«...آری فلسطین راه گم کرده خود را از راه برائت ما یافت و دیدیم که در این مبارزه چطور حصارهای آهنین فرو ریخت و چگونه خون بر شمشیر و ایمان بر کفر و فریاد بر گلوله پیروز شد و چطور خواب بنی‌اسرائیل در تصرف از نیل تا فرات آشفته گشت و

دوباره کوب دریه فلسطین از شجره مبارکه لاشرقیه و لاغربیه ما برافروخت...»

امروز تکلیف ملت‌های مسلمان و امت اسلامی در برابر تجاوزات پیاپی صهیونیست‌ها به غزه و دیگر مناطق فلسطینی چه می‌باشد؟!

◀ سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین وظیفه پیروان راستین اسلام را تا روز قیامت مشخص و معین کردند: «کل یوم عاشورا و کل ارض کربلا» امروز سرزمین غزه نمایشگر عینی گوشه‌هایی از حماسه عاشورا است. اکنون فریاد «هل من ناصر ینصرنی» به گوش می‌رسد و عاشورائیان بایستی با همه قدرت و نیرو به پاخیزند و به ندای حسینی لبیک گویند. چنانکه مقام معظم رهبری در پیام تاریخی که در پی حمله صهیونیست‌ها به غزه صادر کردند صریحا اعلام فرمودند:

«همه مجاهدان فلسطین و همه مؤمنان دنیای اسلام به هر نحو ممکن موظف به دفاع از زنان و کودکان و مردم بی‌دفاع غزه‌اند و هر کس در این دفاع مشروع و مقدس کشته شود شهید است و امید آن خواهد داشت که در صف شهدای بدر و احد در محضر رسول الله صلی الله علیه وآله محشور شود.»

ﷺ به طور مشخص چه راه‌هایی برای همدردی ملت‌ها با فلسطینی‌ها می‌توان ارائه داد و اصولاً برای آزادی سرزمین مقدس فلسطین چه راه‌کارهایی به نظرتان می‌رسد:

◀ ملت‌های مسلمان و آزادیخواه جهان نخستین کاری که می‌توانند انجام دهند این است که به خیابان‌ها بریزند، به تظاهرات و راهپیمایی دست بزنند فریادهای مرگ بر آمریکا و مرگ بر اسرائیل و مرگ بر سازشکار در سراسر جهان طنین‌انداز شود و این دستوری است که قرآن به ما می‌دهد.

لا یحب الله الجهر بالسوء من القول الا من ظلم

خداوند دوست ندارد که کسی صدا به ناسزاگویی بلند کند و فریاد بکشد مگر آنکه مورد ستم قرار گرفته است.

تظاهرات خیابانی و راهپیمایی‌های همبستگی می‌تواند استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌المللی و رژیم‌های شرف‌فروخته و سرسپرده برخی از کشورهای عربی و اسلامی را بیمناک سازد و به عقب‌نشینی وادارد.

دوم این که ملت‌های آزاده و قهرمان‌پرور جهان اسلام نباید و نشاید تنها به تظاهرات و راهپیمایی بسنده کند، باید رسماً به صحنه بیاید و ستیز با صهیونیست‌ها را از سرزمین فلسطین به سراسر جهان گسترش دهد، به منافع آمریکا و صهیونیست‌ها در کشورهای مختلف و در هر جا که امکان داشته باشد حمله کند و ضربه بزند، به سفارت‌خانه و مراکز اقتصادی و نظامی دشمن در هر فرصتی آسیب برساند. در مقابل گروهک‌های تروریستی که شیطان بزرگ و صهیونیست‌ها در عراق و افغانستان و در برخی از کشورهای دیگر پرورش داده‌اند، مانند طالبان، القاعده و... باید جوخه‌های آتش ضد تروریستی تشکیل داد و آن رژیم‌های تروریست‌پرور و تروریست‌های مزدور و اربابانشان را درسهای فراموش‌نشده داد. این نیز فرمانی است که قرآن به ما می‌دهد:

اذن للذین یقاتلون بانهم ظلموا و ان الله علی نصرهم لقدیر

به کسانی که مورد ستم قرار گرفتند رخصت پیکار داده شد و خداوند بر یاری آنان تواناست.

پذیرفتنی نیست که با طرح‌های شیطان بزرگ و رژیم صهیونیستی و با پول رژیم پلیس سعودی تروریست‌های دست‌پرورده آمریکا هر روز در عراق و لبنان و پاکستان و افغانستان خون بریزند، ناامنی به وجود بیاورند و زندگی را برای مردم مظلوم منطقه و زنان و کودکان بی‌پناه خاورمیانه ناامن کنند لیکن برای سرجوخه‌های عربده‌کش آمریکایی و صهیونیستی امنیت و آرامش بسازند. باید جهان را برای نفت‌خواران تبهکار جهانی و صهیونیسم بین‌المللی و رژیم‌های دست‌نشانده آنها ناامن ساخت تا ملت‌های جهان به ویژه زنان و کودکان مظلوم و بی‌پناه امنیت و آرامش یابند.

سوم اینکه ملت‌های اسلامی باید بدانند که در راه آزادی فلسطین نخست باید اسرائیل را در کاخ‌های کشورهای عربی مانند عربستان، مصر و اردن نابود کرد تا بتوان این غده سرطانی را در سرزمین فلسطین از میان برد.

استعمار انگلیس در جنگ اول جهانی مزدوران شرففروخته‌ای مانند خاندان بیابان‌گرد و شرففروخته سعودی را در عربستان به کار گماشت و مهره‌های دیگری مانند ملک عبدالله و ملک فیصل را در اردن و عراق بر تخت سلطنت نشانید و با همدستی این دست نشانندگان توانست «اسرائیل» را پدید آورد.

امروز سرنوشت رژیم‌های سعودی در عربستان، حسنی مبارک در مصر، ملک عبدالله در اردن به سرنوشت رژیم صهیونیستی وابسته است و حرکت‌های رهایی‌بخش گروه‌های حزب‌اللهی در لبنان و فلسطین و عراق و ایران نه تنها زنگ خطر را در گوش صهیونیست‌ها به صدا در می‌آورد، بلکه ناقوس مرگ رژیم‌های مرتجع و دست‌نشانده کشورهای عربی را نیز در گوش آنان می‌نوازد. از این رو می‌بینیم که رژیم صهیونیستی سعودی با همدستی اشغالگران فلسطین و چراغ سبز شیطان بزرگ آمریکا بودجه کلانی را در راه مبارزه با حزب‌الله لبنان و شعله‌ور ساختن آتش جنگ داخلی در آن کشور اختصاص می‌دهد و در برابر حمام خونی که در غزه به راه افتاده سکوت می‌کند و رژیم ننگین حسنی مبارک با بستن گذرگاه رفح در قتل عام فلسطینی‌ها شریک می‌شود چون موجودیت این رژیم‌های پوسیده و پوشالی مرهون وجود رژیم صهیونیستی می‌باشد. بنابراین تا صهیونیسم در کاخ‌های کشورهای عربی حاکم است نابودی آن در سرزمین فلسطین شدنی نباشد. به امید آن روز که ملت‌های مسلمان - همانند ملت ایران - بر کاخ‌نشینان بشویند و منطقه را از لوٹ وجود مزدوران بی‌اراده و خودفروخته استکبار جهانی پاک کنند و آن روز می‌توان اشغالگران فلسطین این دزدان گردنکش و قداره‌بند را با یک خیزش عمومی و خروش همگانی از سرزمین فلسطین بیرون ریخت و به گفته برادر عزیزم سیدحسین نصرالله «رژیم اسرائیل از خانه عنکبوت سست‌تر و پوشالی‌تر است» و بی‌تردید در فلسطین اشغالی نیز خون بر شمشیر پیروز می‌گردد و پیروزی نهایی از آن فلسطین است؛ آن روز دیر نیست. ایس‌الصیح بقریب.